

ДО
ПРЕДСТАВИТЕЛСТВОТО НА ЕК В БЪЛГАРИЯ

КОМЕНТАРИ
на Конфедерация на труда „Подкрепа“
Относно: Европейски семестър 2016-2017

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Изпращаме коментарите на КТ „Подкрепа“ по поставените за дискутиране теми. Ще изложим становището си в областите, които засягат трудови права и интереси.

Съдържание

Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване.....	2
I Текущо състояние на обсъжданията във връзка със създаването на прозрачен механизъм за определяне на минималната работна заплата.....	2
II Минимална работна заплата	2
III Опит от преговорите във връзка с минималните социално осигурителни прагове; напредък по преговорите през 2017 г.	4
IV Търсене и предлагане на пазара на труда.....	6
Социален сектор.....	7
Пенсионна система	8
Данъчно облагане	9
Електронно правителство.....	10
Енергетика.....	10

Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване

I Текущо състояние на обсъжданията във връзка със създаването на прозрачен механизъм за определяне на минималната работна заплата

Преговори – с различен интензитет, се провеждат от години. През април 2016 г. КТ „Подкрепа“ изпрати до Министерството на труда и социалните грижи поредното си предложение за механизъм и процедура за определяне на минималната работна заплата (препращаме и тук). Предложения бяха изпратени също от КНСБ, БСК и АИКБ. Преговорите не продължиха, вероятно поради правителствените трусове, които доведоха да смяна на министъра на труда и социалната политика.

По същество: данни за един от основните, според нас, показатели няма да ни бъде предоставен. Официално обяснение за причината няма. Ние настояваме преди началото на преговорите между социалните партньори да получим информация за брутните заплати по групи размери на възнагражденията (вторият показател в таблицата, част от становището на КТ „Подкрепа“). Липсата на тази информация позволява свободни интерпретации на реалната ситуация.

Различията на синдиката са основно с Асоциацията на индустриалния капитал. Работодателската организация продължава да настоява, че минималната работна заплата в страната е изключително висока и е причина за безработицата. Твърди и че МРЗ не съответства на производителността на труда. След обявения бойкот на преговорите за минимални осигурителни доходи, дори се стигна до откровени лъжи като това, че синдикатите отказвали да се ратифицира конвенция 131 на МОТ. Подчертаваме, че **именно българските синдикати предложиха ускорено ратифициране на Конвенцията** и това наше предложение беше подкрепено от повечето работодателски организации. Различията помежду ни са породени основно от тежестта, която смятаме, че трябва да имат отделните категории показатели в определянето на МРЗ. Според нас, тъй като е минимална заплата, водещи трябва да бъдат социалните критерии.

Бойкотът на преговорите за МОД от страна на работодателските организации има единствената цел да блокира увеличението на минималната работна заплата. Поради което без изработване на надежден механизъм за водене на преговори за МРЗ, КТ "Подкрепа" не намира смисъл от въвеждането на механизма. Искането на работодателските организации за преговори чрез бойкот на преговори е ясна индикация за бъдещи намерения.

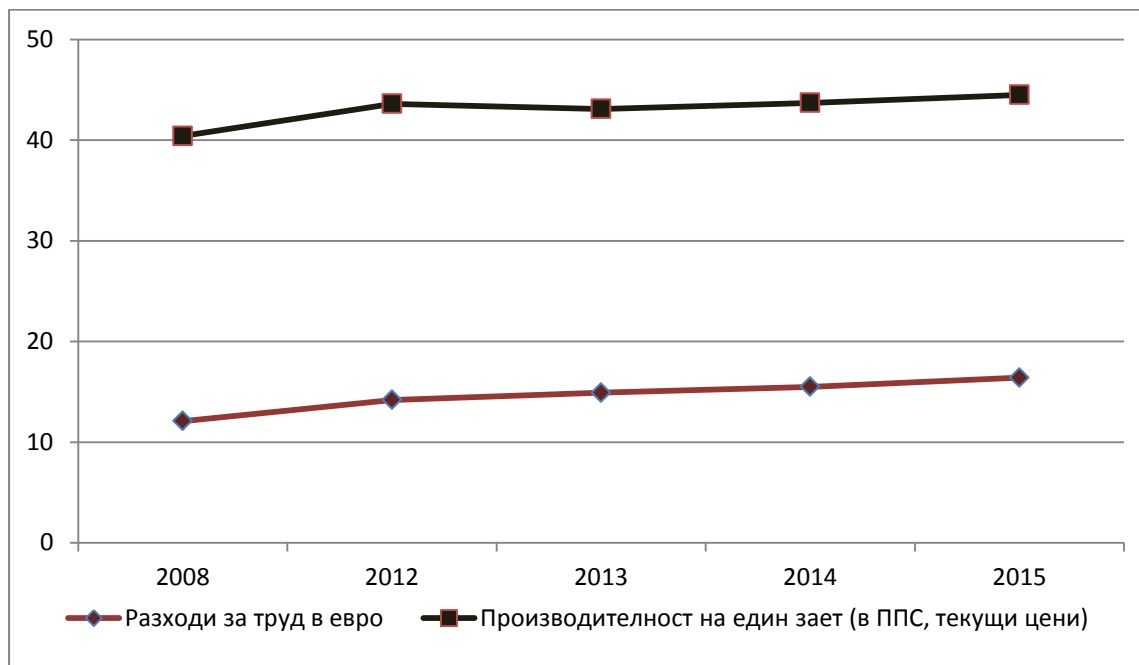
II Минимална работна заплата

1) МРЗ и производителност на труда

Обръщаме особено внимание на тази взаимовръзка, тъй като основен аргумент срещу увеличението на минималните възнаграждения са твърденията, че на работниците се плаща повече, отколкото те изработват. И ръста на МРЗ е по-голям от ръста на производителността на труда. Сравнението на представянето на България спрямо средноевропейските нива обаче разкрива съвсем различна картина.

Процент на разходите за труд и на производителността от средноевропейските нива

Източник: Евростат¹

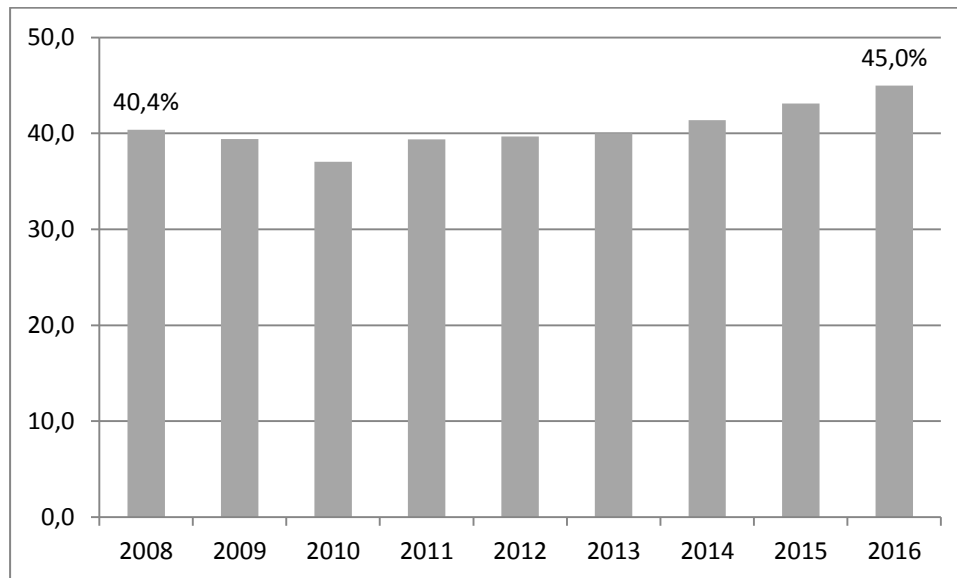
Докато производителността през периода, за който има данни в Евростат, се колебае в границите 40-50% от средноевропейската, то разходите за заплати са далеч по-ниски – 10-20% от средноевропейските. Това показва **необходимост от изпреварващо увеличение на заплатите спрямо производителността**. Можем да сравняваме измененията (ръста) на двата показателя, едва когато те заемат приблизително еднакъв дял от средноевропейските. И тъй като не е добре производителността да се редуцира, нормално би било заплатите да се увеличат.

- 2) **Отношение между минимална и средна работна заплата в България** – този показател нараства през последните шест години, което означава, че ръста на МРЗ изпреварва ръста на средната работна заплата. Като се имат предвид изводите от предишната точка, изводът е, че без увеличение на минималната работна заплата, средната ще расте още по-бавно, ако изобщо нараства.

¹ Labour cost levels by NACE Rev. 2 activity [lc_lci_lev] и Labour productivity and unit labour costs [nama_10_lp_ulc] (Percentage of EU28 total (based on million PPS), current prices; Nominal labour productivity per person)

Съотношение между МРЗ и СРЗ²

В някои райони на страната това съотношение стига почти до 80%. Очевидно работодателите там се възползват от дефицита на свободни работни места, за да задържат заплатите на изключително ниски нива. Поради което работещите там могат да разчитат единствено на увеличение на националната минимална работна заплата.

В допълнение към изложените в последните две точки данни, е важно да се напомни, че няма никакви данни за това, че МРЗ увеличава безработицата. Напротив, през 2015 г. минималното възнаграждение беше увеличено на два пъти – през януари и през юли. Пазарът на труда реагира положително: заетостта през 2015 г. се увеличи с 0,4%, а през второто тримесечие на 2016 г. с 1,5%, същевременно безработицата бележи спад.³

III Опит от преговорите във връзка с минималните социално осигурителни прагове; напредък по преговорите през 2017 г.

Напредък няма. Работодателите бойкотираха преговорите, а правителството им угоди и не увеличи административно МОД. Без аргументи. Всъщност до момента няма анализи, които еднозначно да показват негативна връзка между увеличаването на минималните осигурителни доходи и заетостта сред нискоквалифицираните работници, каквито са твърденията. Още по-малко доказателства могат да се открият за вредите от административното увеличение на МОД в секторите, в които не са постигнати споразумения между социалните партньори. Преглед на таблиците с МОД и СОД (средни осигурителни доходи) за 2016 г. сочат:

- Увеличение на броя на зетите лица, за които има данни за СОД (данни за януари-юни 2016 г. спрямо 2015 г.) с 2829.

² Данните за годишна средна заплата до 2014 г. са от Инфостат, преобразувани в месечни. За 2015 г. използваната СРЗ е средноаритметична на месечните показатели, публикувани от НСИ. Същото и за 2016 г., като данните са до месец юни. Когато в една година МРЗ се изменя, е използван новият, по-висок размер.

³ Месечен обзор на българската икономика септември 2016 г., Министерство на финансите

<http://www.minfin.bg/document/18874:1>

- При нискоквалифицираните лица:

Сериозен спад на заетостта отбелязва икономическа дейност „Строителство на сгради; Строителство на съоръжения; Специализирани строителни дейности“ – 4522 по-малко в сравнение с 2015 г. Този резултат по никакъв начин не може да се обясни с МОД и намесата на правителството, защото – **1.** тук социалните партньори са се договорили и са сключили споразумение и **2.** нивото на МОД за нискоквалифицирания труд в този сектор е на равнището на МРЗ.

Най-голям ръст на заетите при тази категория работници отбелязва икономическа дейност „Растениевъдство, животновъдство и лов, спомагателни дейности;Рибно стопанство“ – увеличение с 2627 лица. Тук също има сключено споразумение, МОД е с един лев над МРЗ (421 лв.).

Най-голямото увеличение и най-голямото намаление на броя на заетите е в сектори, в които е подписано споразумение между социалните партньори за МОД 2016, а праговете са на равнището на МРЗ. **Недвусмислено доказателство, че МОД не влияят негативно върху заетостта на нискоквалифицираните работници.**

- Сектори с административно увеличение на МОД над МРЗ – това са единствените случаи, в които работодателските организации могат да твърдят, че МОД биха могли да вредят. Какви са ефектите и кои са секторите?

Икономически дейности, в които не е сключено споразумение за МОД 2016. Данните са за професиите, неизискващи специална квалификация

Икономическа дейност	Изменение на броя на осигурените 2016/2015	МОД 2016	СОД 2016
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	1	535	904,76
Производство и разпределение на газообразни горива по газоразпределителните мрежи; Тръбопроводен транспорт	7	485	891,82
Воден транспорт	3	427	587,87
Въздушен транспорт	1	488	680,44
Складиране на товари и спомагателни дейности в транспорта (без железопътен транспорт)	-53	446	779,34
Радио- и телевизионна дейност; Далекосъобщения	-15	448	456,99

В два от шестте сектора има намаление на броя на заетите. Но, както се вижда от таблицата, там средният осигурителен доход е над МОД. Което означава, че минималните прагове нямат значение, така или иначе официалните доходи там са по-високи. За по-детайлен преглед и проверка на конкретни сектори и професии прилагаме таблиците за МОД и СОД за 2015-2016 г.

IV Търсене и предлагане на пазара на труда – правителствени среди и неправителствени организации твърдят, че има драматични дисбаланси на трудовия пазар. Търсели се висококвалифицирани кадри, а такива в България нямало. **Подчертаваме дебело, че няма нито един анализ, нито една база данни, която да доказва тези твърдения.**

Министерството на труда и социалната политика провежда проект, в рамките на който наети от институцията икономисти и специалисти по трудови взаимоотношения се опитват да прогнозирают нуждите от работна ръка през следващите години. Учен от БАН, който е провеждал фокус-групите с работодатели, заяви, че от бизнеса не може да се очаква да планира, тъй като на въпроса „От какви кадри ще имате нужда в следващите няколко години?“ масовият отговор е гласял „Ние не знаем колко работници ще са ни нужни след 2 г., вие питате за повече.“ С оглед на това, неразбираемо е желанието на политици и управници да отговорят на нуждите на бизнеса. **Бизнесът не знае от какви специалисти има нужда.**

Единствените данни за търсене и предлагане на труд могат да бъдат открити в Агенцията по заетостта. Анализът на публикуваните обяви, извършен от КТ „Подкрепа“ два пъти до момента (октомври 2015 г. и юни 2016 г.), показва, че **обявените работни места се заемат много бързо.** Изключително нисък е делът на вакантните позиции, които се задържат повече от месец, а след два месеца остават обявите, които най-вероятно никога няма да бъдат заети. Не защото се търсят висококвалифицирани кадри, а защото често зад тях стоят некоректни работодатели или условията, които предлагат са неприемливи дори за слаборазвитите икономически райони.

Предложения:

- Според КТ „Подкрепа“, нуждата от специалисти на пазара на труда може да се прогнозира само при ясни национални приоритети кои са секторите, които ще се развиват в следващите две десетилетия. Това решение трябва да бъде резултат на обективен, експертен анализ на българската икономика и готовност на държавата, при нужда, да поеме активна икономическа роля до укрепване на приоритетните за страната сектори.
- Моментната ситуация на пазара на труда може да се изясни далеч по-бързо. Чл. 22а от Закона за насърчаване на заетостта задължава работодателите да обявят в поделенията на Агенция по заетостта свободните работни места в предприятието си. Неизпълнението на този текст води до изкривяване на наличната информация за вакантните позиции, като в Бюрата по труда често могат да се намерят само по-неизгодни оферти. КТ „Подкрепа“ предлага работодателите да бъдат санкционирани, когато си позволят да не изпълнят вмененото им задължение по ЗНЗ.

В случай, че не бъдат положени усилия в правилната посока, процесът на изтичане на мозъци ще продължи, а целенасоченото привличане на граждани на трети държави няма да реши проблемите в страната.

Социален сектор

Социално-осигурителната система е основен инструмент в борбата срещу бедността и социалното изключване. За поредна година в мотивите към проекта на Закон за държавния бюджет е записана цел „намаляване на зависимостта от социални помощи“. При мизерните равнища на социалните помощи, намираме повтарянето на тази мантра за изключително манипулативно. Изключително порочен е подходът управляващите да обясняват националните несгоди с високи социални плащания. МТСП и Агенцията за социално подпомагане би трябвало да внасят разяснения при всяка масова истерия на тема социални помощи, не да дезинформират дори с текстове в държавния бюджет.

Някои от плащанията, които е задължително да се индексират, тъй като не са осъвременявани няколко години и корекции във фондове, които не работят:

- Дневният минимален размер на обезщетението за безработица за поредна година се запазва в размер на 7,20 лв. На месечна база това прави около 150 лв. или едва 50% от линията на бедност. **КТ „Подкрепа“ предлага минималното дневно обезщетение за безработица минимум да се удвои.** Напомняме, че това са плащания към осигурени лица – хора, които са плащали осигурителни вноски. Не са подаяния.
- Гарантираният минимален доход, който е базов за определяне на месечни социални помощи е в размер на **65 лв. от 2009 г.** Актуализацията му е наложителна, а твърденията, че е разточително висок, са цинични.
- **Обезщетението за отглеждане на малко дете** (майчинство между 1-ва и 2-ра година) се запазва в размер на 340 лв., което е под минималната работна заплата. Трябва да се подчертае, че този вид обезщетение се изплаща на жени, които са работили, плащали са и вероятно ще продължат да плащат осигурителни вноски.
- От 2011 г. не се правят вноски във **фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“** от години. КТ „Подкрепа“ предлага вноски да започнат да се събират, а неработещата процедура за кандидатстване да се коригира.
- **Енергийни помощи** – във връзка с либерализацията на енергетиката, към месец април тази година трябваше вече да има изработени мерки за намаляване на негативните последици от нея. За съжаление те все още не са готови. Опасяваме се, че институционалната пасивност може да има тежки последици за крайно бедните домакинства. **КТ „Подкрепа“ настоява за спешни анализи за социалните ефекти от либерализацията** и включване в бюджет 2017 на нужните средства за подпомагане на енергийно бедните домакинства.

Неадекватността на социалните плащания не позволяват дори оцеляване на хората и семействата, изпаднали в тежка нужда. КТ „Подкрепа“ отчита нуждата от включване на тези граждани в други системи, откриване на свободни работни места, ограмотяване и пр., но междувременно се опасяваме, че всяко забавяне на задължителните реформи в социалната система, ще имат тежки последици върху възможността за физическо оцеляване, трудовите навици, отношението към образованието и пр.

Пенсионна система

Със законови промени беше дадена възможност на работниците и служителите да избират дали да се осигуряват и в частни пенсионни дружества или само в НОИ. Този демократичен подход беше продиктуван и от тревожните сигнали за състоянието на универсалните пенсионни фондове, т.нар. втори стълб. Доклад на Временна комисия за проучване на финансовото състояние на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях универсални и професионални пенсионни фондове към Народното събрание сочи, че реалната доходност на пенсионните дружества през последните 10 години е отрицателна – минус 1,7%, като основната причина е световната финансова криза. В момента тече одит на тези дружества. И макар част от тях вече да компенсират загубите, твърде малко внимание се отделя на някои дефекти при управлението им:

- 1) Липса на ясна информация за ефективността** – КТ „Подкрепа“ настоява в ежегодната справка, изпращана от пенсионноосигурителните дружества на осигурените лица, да фигурират данните за индивидуалната партида – направените вноски в НАП, прехвърлените суми и общия размер на удържките, както и реалната доходност. Въз основа на тази информация, осигурените лица ще могат да преценят дали дружеството работи в техен интерес и дали да прехвърлят осигурителните си вноски другаде. Данните за дела са недостатъчни за вземане на подобно решение. Лицата не са длъжни да търсят и не могат да се ориентират в информацията в онлайн платформите на пенсионните дружества. Голяма част от тях дори нямат достъп до интернет.
- 2) Такса за получаване на ежемесечните вноски** – синдикатът предлага да бъде отменен чл. 201, ал. 1, т. 1 на КСО. Няма причина при внасяне на финансови средства осигурителят да заплаща такса в размер на 5% от сумата. Пенсионноосигурителното дружество не предоставя никаква услуга срещу тази такса. Ако на някого трябва да се плаща, това е НАП – институцията която събира средствата и ги превежда. Но с оглед на факта, че това е държавна институция (извършва обществени функции) и предвид недоброволния характер на тези плащания, то не е редно да се събира входяща такса.
- 3) Инвестиционна такса** – в момента тя се начислява върху стойността на нетните активи. Размерът на последните зависи и от задължителните вноски на осигурените, не само от работата на фонда. Необходимо е инвестиционната такса да бъде функция от показаните от дружеството резултати. Когато те са положителни, т.е. е предоставена качествена услуга, дружеството може да си начисли инвестиционна такса. Точният ѝ размер е въпрос на методология и разчети. В случай, че те са отрицателни, пенсионноосигурителното дружество не само не бива да начислява такса, но и трябва да компенсира генерираните загуби. Както е посочено в чл. 134, ал. 1, изречение първо на КСО. Гражданите са осигурени лица, не акционери, които доброволно са решили да участват на финансовия пазар, поради което не може да споделят пазарния риск от функционирането на дружествата.
- 4) Минимална доходност** – така, както е определена тя в КСО, може да бъде и отрицателна. Предлагаме да се направят промени, които да не приемат отрицателна минимална доходност на УПФ и ППФ. Съществуването на частните пенсионни фондове се обуславя от очакването за нарастващо натрупване на средства в личните партиди от увеличаваща се доходност.

Допускането на отрицателна доходност противоречи на идеята за сигурност и справедливост на пенсионната система.

- 5) Изплащане на пенсиите** – текстовете в КСО са неясни. Няма и фонд, който да поеме „риска от преживяване“ на пенсионерите, когато те изненадат актюерските разчети и живеят по-дълго от очакваното. Ако не се пристъпи към спешно решаване на въпроса, ни очакват два варианта – или пенсионерите ще трябва да оцеляват само с изплащаните от НОИ пенсии, или НОИ ще поеме и тази тежест, защото частните пенсионни фондове няма да могат да изпълняват задълженията си.

През 2015 г. управляващите за пореден път се опитаха да решат проблема със застаряващото население чрез увеличаване на пенсионната възраст. Според редица изследователи обаче част от последствията от подобно решение ще бъде засилването на неравенството. Представителите на победните прослойки от обществото по ред причини не учат в колежи и университети, респективно работят повече време в сравнение с останалите. И живеят по-кратко, което означава по-малко време живот като пенсионери. Очевидно е, че решението за оздравяване на пенсионната система не е лесно и не е въпрос на максимално стесняване на входа на системата.

При пенсионната система решенията се свеждат до балансиране на приходи и разходи. Когато се очертава дефицит има два варианта - или да се повишат приходите, или да се намалят разходите. Повишаването на приходите е свързано с демографски и макроикономически показатели като размера на работната сила, заетостта и размера на работната заплата, другите доходи от труд и пр. Тъй като този подход изисква повече усилия, време за реализация и реална работа, всички управляващи се насочват към по-лесния – намаляването на разходите. Макар той да не носи устойчивост и стабилност.

За една пенсионна система е най-важно да създава чувство за сигурност и предсказуемост на правилата. В противен случай все повече хора ще отказват да участват в нея. Когато решенията се взимат навреме, няма да има групи от хора, които ще са неприятно изненадани точно когато вече е наближило времето им за пенсиониране и цял живот са очаквали, че това ще стане по други правила.

Данъчно облагане

За поредна година данъчната система остава непроменена. Считаме, че плоският данък от 10% не генерира достатъчно средства за функциониране на държавата. Нещо повече, независимо от ниската му ставка, той не привлича и значими чужди инвестиции. В тази връзка препоръчваме да се преосмисли данъчната политика в две посоки:

- Ако остане плоският данък, при всички положения той трябва да бъде повишен. Трябва да бъде въведен необлагаем минимум и да се намери начин за семейно подоходно облагане, без които няма как да проведем ефективна демографска политика.
- Другият вариант би бил въвеждането на прогресивното подоходно облагане с по-стръмна скала в комбинация с увеличаване на корпоративното данъчно облагане. Време е да реструктурираме данъчната си политика в синхрон с тази на Европейския съюз, където данъчни ставки като тези в България трудно ще открием.

Напомняме, че ЕКОФИН предложи въвеждане на минимално ефективно данъчно облагане. КТ „Подкрепа“ изразява разочарованието си от факта, че Министерство на финансите отказва да приеме това предложение и настоява позицията да бъде преразгледана. Бюджетът е изграден основно от приходи от косвени данъци, които се плащат отново от работници и потребители. Тази данъчна структура е нестабилна. Дължни сме да отбележим, че борбата със сивата икономика, контрабандата и корупцията, не се води с намаляване на данъчната тежест, а с конкретни действия в областта на контрола и съдебната власт.

Във връзка с публикувани данни за неплатени данъци от големи чужди корпорации, които функционират на територията на България, КТ „Подкрепа“ обръща внимание на нуждата от въвеждане на механизма country-by-country reporting – оповестяването на определена информация по държави, чрез която може да се проследи дали въпросните компании изобщо някъде са платили данъци.

Електронно правителство

С последните законови промени в данъчното законодателство беше прието, че данъчните декларации ще се подават само по електронен път – първо за бизнеса, по-късно за гражданите. Опасяваме се, че липсата на интернет връзка в малките населени места, ще възпрепятства хората да изпълняват това изискване. Макар България да е сред страните с добре развита интернет мрежа и добро покритие на домакинствата, тези резултати не са показателни за цялата страна. Доброто покритие е в големите градове и столицата. В отдалечените населени места доставката на интернет е неизгодна, нерентабилна за частните компании.

За да се създадат условия за развитие на мрежата и покритие на цялата страна, КТ „Подкрепа“ предлага да се създаде нарочен фонд, в който да правят отчисления частните интернет доставчици, а средствата да се използват за задължителните месечни разходи за поддръжка на трасета, оборудване и капацитет за доставка на интернет в селата и градовете, които към момента не са привлекателни за бизнеса.

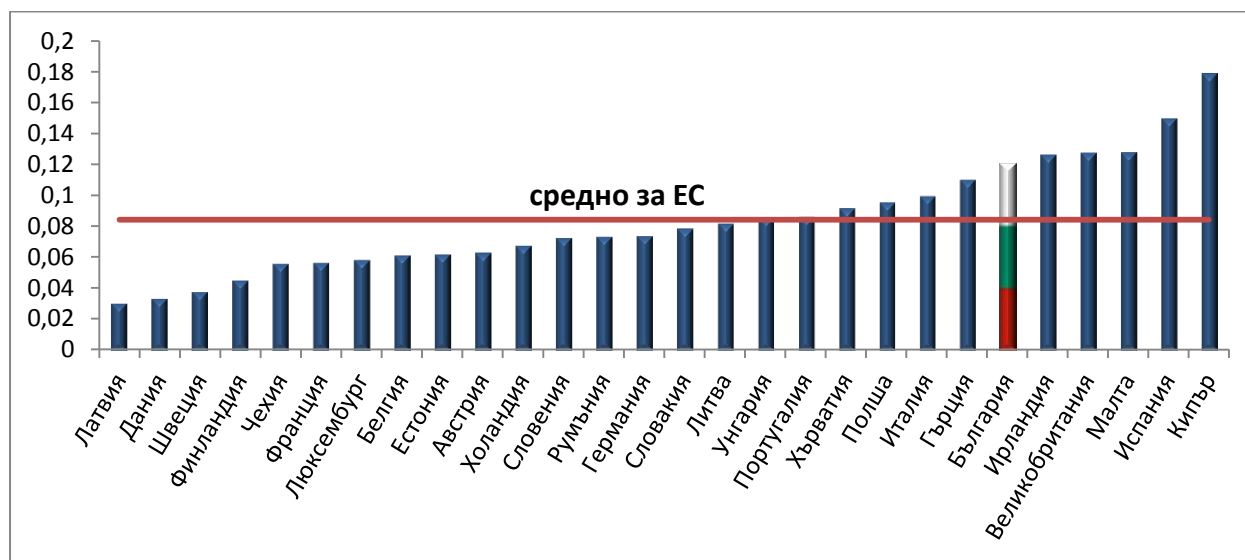
Енергетика

Енергийният пазар в България е изправен пред големи предизвикателства. Докладът на временната анкетна комисия за проверка и оценка на състоянието на енергетиката в Република България към 31 януари 2015 г. показва, че задължнялостта на НЕК се дължи основно на сключените дългосрочни договори с производители на енергия с непазарни, преференциални цени за изкупуване на енергията (ВЕИ, по-специално фотоволтаици, и ТЕЦ, собственост на чужди компании). Голяма част от тези договори не могат да бъдат прекратени лесно. И макар да няма публична информация, която доказва, че съществуването им зависи от държавните субсидии, договорите не могат да бъдат прекратени, поради наличието на клауза за защита на инвеститорите. Това наложи преговарянето на цените за изкупуване на енергия от ТЕЦ-овете, но за целта НЕК задължня с около 1 млрд. лева. Ситуацията се утежни, поради прекратяване на проекта АЕЦ „Белене“ и последвалото решение на международния арбитраж, вследствие на което България трябва да изплати допълнителни средства от над 1 млрд. лв.

НЕК задължнява, за да не прехвърли цялата тежест на бизнеса и населението. Макар цените на ел. енергия в България да са относително ниски в европейски мащаб, в паритет на покупателната способност са сред най-високите.

Цени на енергия и снабдяване на домакинствата (ППС за kWh)

Източник: Евростат⁴

Ако не успеем да прекратим тези договори, устойчивостта на енергийната ни система е заплашена. И никакви енергийни борси не могат да компенсират загубите или да нормализират пазара.

С УВАЖЕНИЕ:

ИНЖ. ДИМИТЪР МАНОЛОВ
ПРЕЗИДЕНТ НА КТ „ПОДКРЕПА“

⁴ Energy prices 2014s2.xls, sheet "Table 4, Figure 5" http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Energy_prices_2014s2.xls and Electricity prices for domestic consumers - bi-annual data (from 2007 onwards) in PPS http://ec.europa.eu/eurostat/product?code=nrg_pc_204&language=en&mode=view